

Marijan Maticka

Filozofski fakultet, Zagreb, Đure Salaja 3

ORGANI ZA PROVOĐENJE AGRARNE REFORME I KOLONIZACIJE U JUGOSLAVIJI (1945 — 1948)

UDK 06.04 : 333.013.6 (497.1)

Izvorni znanstveni članak

Agrarna reforma i kolonizacija znatno su doprinijele mijenjanju zemljovalasničkih odnosa u korist siromašnih seljaka i državnog poljoprivrednog sektora. Na temelju proučavanja odgovarajućih zakona i propisa, istraživanja arhivskih fondova i onodobne štampe te konzultiranja literature izvršena je rekonstrukcija najvažnijih organa za provođenje agrarne reforme i kolonizacije u Jugoslaviji odnosno Hrvatskoj. Utvrđene su zadatke tih organa i njihovi međuođnosni. O tome svjedoči i u Prilogu objavljen dopis Ministarstva kolonizacije Demokratske Federativne Jugoslavije od 10. rujna 1945. Predsjedništvu Ministarskog savjeta.

Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji koji je Privremena Narodna skupština Demokratske Federativne Jugoslavije usvojila 23. kolovoza 1945. godine odredio je da agrarnu reformu i kolonizaciju unutar pojedinih jugoslavenskih zemalja provode ministarstva poljoprivrede.¹ U Srbiji je postojalo Ministarstvo za agrarnu reformu i

¹ Agrarna reforma i kolonizacija provodila se u Jugoslaviji u razdoblju od 1945. do 1948. godine. Zakon je proklamirao načelo o pripadanju zemlje obrađivačima te dodjeljivanju zemlje u privatno vlasništvo. Zemlju su dakle izgubili svi veleposjednici, zatim poduzeća, banke i dioničarska društva. Vlasništvo zemlje u posjedu crkve i sličnih vjerskih institucija u pravilu je ograničeno na 10 ha. Za seljačko vlasništvo utvrđen je maksimum, ovisno o pojedinim krajevima i broju članova obitelji, od najviše 35 ha obradive zemlje. Izuzetno je dopušteno i nezemljoradnicima zadržati malu količinu zemlje. Zemljišnom fondu agrarne reforme i kolonizacije koji je nastao eksproprijacijom pridružilo se i zemljište konfiscirano ponajviše od pripadnika njemačke narodnosti. Osnovni korisnici zemljišnog fonda agrarne reforme i kolonizacije bili su siromašni seljaci i državni poljoprivredni sek-

kolonizaciju pa je to bila njegova nadležnost. Savezni organi trebali su osiguravati jednoobraznost zakonskih i praktičkih rješenja zemaljskih organa te provođenje kolonizacije u Vojvodini.

Agrarni savjet DF Jugoslavije, osnovan 29. kolovoza 1945. godine, bio je najvažniji savezni organ provođenja agrarne reforme i kolonizacije.² Doduše, postojalo je *Ministarstvo kolonizacije* još od obrazovanja Privremene vlade DF Jugoslavije, ali Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji nije razrađivao njegove nadležnosti. Njegove funkcije, osnivanjem Agrarnog savjeta, najvećim dijelom su svedene na administrativne i organizacijske zadatke.³ Dakako, u tadašnjim prilikama to nije bila mala nadležnost, ali bitna stajališta, opredjeljenja i odluke o provođenju agrarne reforme i kolonizacije utvrđivane su u Agrarnom savjetu. Predsjednik vlade DF Jugoslavije Josip Broz Tito imenovao je Mošu Pijade za predsjednika Agrarnog savjeta. Članovi su bili Vaso Čubrilović, ministar poljoprivrede, Sreten Vukosavljević, ministar kolonizacije, Maksim Goranović, predsjednik Državne poljoprivredne komisije po položaju te Filip Lakuš, Vlado Šegrt, Bogdan Oreščanin, Jovan Veselinov, Jerko Radmilović, Zdravko Romac, Dimitrije Bajalica, Vančo Burzevski, Milan Brinar i Vlajko Begović.⁴ Bile su to osobe iz Jugoslavenske armije i odgovorni rukovodioci u saveznim ili republičkim ministarstvima kolonizacije, poljoprivrede i šumarstva. Agrarni savjet odmah po osnivanju preuzeo je rukovođenje provođenjem agrarne reforme i kolonizacije. Koordinirao je donošenje zemaljskih zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji, utvrđivao je i raspoređivao broj ko-

tor. (O agrarnoj reformi i kolonizaciji u Jugoslaviji postoji već razmjerno obimna literatura. Temeljni rad zacijelo je monografija Nikole L. Gaćeše »Agrarna reforma i kolonizacija u Jugoslaviji 1945—1948«, Novi Sad 1984. Usp. i Vladimir Stipetić Agrarna reforma i kolonizacija u FNRJ godine 1945—1948, Rad JAZU 300, Zagreb 1954, te doktorske radnje: Slavko Juriša, Agrarna politika i seljačko pitanje u Hrvatskoj 1945—1953, Zagreb 1978, i Marijan Maticka, Agrarna reforma i kolonizacija u Hrvatskoj 1945—1948. godinie, Zagreb 1987).

² Vlada DF Jugoslavije je u skladu sa Članom 31. Zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji donijela 29. VIII 1945. godine Uredbu o Agrarnom savjetu DF Jugoslavije. Uredba je objavljena u Službenom listu DFJ, 67/4. IX 1945.

³ N. Gaćeša, Agrarna reforma i kolonizacija u Jugoslaviji, n. dj. 121—129, opširno piše o Ministarstvu kolonizacije, napose o Sretenu Vukosavljeviću kao rukovodiocu ministarstva. N. Gaćeša jače naglašava ulogu Ministarstva kolonizacije, ponajviše uzimajući u obzir inicijative koje je poduzimalo do donošenja Zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji.

⁴ Dekret Predsjedništva Ministarskog savjeta od 29. VIII 1945. o predsjedniku i članovima Agrarnog savjeta DFJ, Službeni list DFJ, 67/4. IX 1945.

lonista iz pojedinih sredina u Vojvodini itd. Imao je zapravo cjelokupni nadzor nad ostvarivanjem agrarne reforme i kolonizacije.⁵

Agrarni savjet je 8. rujna 1945. godine osnovao *Komisiju za naseljavanje boraca u Vojvodini*, odredio njene zadatke i imenovao članove.⁶ Komisija je u praksi nazivana »Glavna« jer je imala pravo osnivati mjesne i kotarske komisije. U skladu s usvojenim planovima upućivala je koloniste u mjesta naseljavanja, raspoređivala zemlju, zgrade, pokućstvo i poljoprivredni inventar te se brinula o prehrani kolonista. Mjesne, te po potrebi kotarske komisije za naseljavanje boraca u Vojvodini, provodile su neposredno na terenu te poslove. Mjesne komisije sačinjavala su tri predstavnika doseljenih boraca, jedan predstavnik narodne vlasti kojeg je određivao kotarski narodni odbor i jedan predstavnik mjesne uprave poljoprivrednih dobara. Kotarske komisije sastojale su se od po jednog predstavnika doseljenika, demobiliziranog ili aktivnog oficira Jugoslavenske armije kojeg je određivalo Ministarstvo narodne obrane i rajonske uprave poljoprivrednih dobara. Osigurano je tako neposredno sudjelovanje kolonista u poslovima kolonizacije, ponajprije u razdiobi kuća, zemlje i poljoprivrednog inventara, dakle u poslovima od životne važnosti za kolonističke obitelji. Inače, predsjednik Glavne komisije za naseljavanje boraca u Vojvodini postao je Dimitrije Bajalica, potpredsjednik Đuro Jovanović, predstavnik Vojvodine, a sekretar Lazar Ercegovac. Predstavnik Ministarstva kolonizacije u Glavnoj komisiji bio je Vančo Burzevski, a Glavne poljoprivredne komisije Vojvodine Dušan Egić. Glavnu komisiju činili su još i predstavnici pojedinih federalnih jedinica. Hrvatsku je zastupao Dušan Rkman.⁷

Na početku veljače 1946. godine izvršena je značajna reorganizacija organa koji su rukovodili agrarnom reformom i kolonizacijom. Postalo je očito da nema potrebe istodobnog postojanja Agrarnog savjeta, Ministarstva kolonizacije i Komisije za naseljavanje boraca u Vojvodini. Tako je u veljači 1946. godine usvojen Zakon o osnivanju *Komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju* pri vladi FNR Jugoslavije.⁸ Zakon je odredio da se Agrarni savjet pretvori u Komisiju koja je preuzela poslove Agrarnog savjeta i Ministarstva kolonizacije. Vlada FNR Jugoslavije bila je ovlaštena regulirati organizaciju i poslovanje Komisije. Na temelju tog ovlaštenja Vlada je prilično široko odredila zadatke Komisije. Određeno je, između ostalog, da Komisija u oblasti kolonizacije, osim rukovođenja kolonizacijom boraca, izdaje upute i naredbe

⁵ Usp. zapisnike sa sjednica Agrarnog savjeta. Arhiv Jugoslavije, Fond ustanova agrarne reforme i kolonizacije socijalističkog perioda (dalje: AJ, 97), I—1.

⁶ Uredba o osnivanju Komisije za naseljavanje boraca u Vojvodini, Službeni list DFJ, 71/18. IX 1945.

⁷ Borba, 10. IX 1945.

⁸ Službeni list FNRJ, 12/8. II 1946.

na osnovi Zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji, uredaba i drugih općih propisa donijetih zbog provođenja agrarne reforme.⁹ Predsjednik vlade Josip Broz Tito imenovao je za predsjednika Komisije Krstu Popivodu, za potpredsjednika Dimitrija Bajalicu, a za sekretara Vanču Burzevskog. Članovi Komisije bili su i Maksim Goranović, Milan Brinar i Nikola Francetić.¹⁰

Komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju pri vladi FNR Jugoslavije i Komisija za naseljavanje boraca u Vojvodini djelovale su do travnja, odnosno svibnja 1948. godine, kada su poslovi oko agrarne reforme i kolonizacije, u svojim osnovnim oblicima dovršeni, prešli u nadležnost Ministarstva poljoprivrede FNR Jugoslavije, odnosno Glavnog izvršnog odbora Autonomne Pokrajine Vojvodine.¹¹

U Hrvatskoj su poslovi agrarne reforme i kolonizacije neposredno poslije oslobođenja bili u nadležnosti *Ravnateljstva za agrarnu reformu i kolonizaciju* pri Predsjedništvu vlade Hrvatske. Ravnateljstvo je za-pravo djelovalo kao nasljednik Zavoda za kolonizaciju u Zagrebu i trebalo je, uz ostalo, provesti likvidaciju imovinskih odnosa i pravnih poslova koje je on vodio. Ravnateljstvo je imalo određene odjele i odsjeke, tj. bilo je zamišljeno organizirati ga slično ostalim ministarstvima.¹² Međutim, Narodna vlada Hrvatske donijela je 30. kolovoza 1945. zaključak da Ravnateljstvo prestane postojati, samostalno djelovati i da se uključi u *Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva*, jer je Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji određivao da poslovi oko agrarne reforme i kolonizacije budu u nadležnosti zemaljskih ministarstava poljoprivrede. Stoga je Tomo Ciković, ministar poljoprivrede i šumarstva Hrvatske, 12. rujna 1945. godine donio rješenje da se u sklopu Ministarstva poljoprivrede i šumarstva osnuje *Odjel za agrarnu reformu i kolonizaciju*. Namještenici su najvećim dijelom preuzeti od Ravnateljstva za agrarnu reformu i kolonizaciju, a neki su došli iz ostalih odjela Ministarstva.

Odjel za agrarnu reformu i kolonizaciju sastojao se od pet odsjeka: agrarno-pravni, za zemljišni fond agrarne reforme i kolonizacije, za kolonizaciju, za zajednička (zadružna) dobra i pomoć kolonistima, te financijski odsjek. Na čelu Odjela bio je ing. Ante Mihletić.¹³ Dakako,

⁹ Uredba o organizaciji i nadležnosti Komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju pri vladi FNRJ, Službeni list FNRJ, 15/19. II 1946.

¹⁰ Borba, 20. II 1946.

¹¹ Ukaz o ukidanju Komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju pri vladi FNRJ, Službeni list FNRJ, 34/28. IV 1948. Rješenje o ukidanju Komisije za naseljavanje boraca u Vojvodini, Isto, 46/3. VI 1948.

¹² Arhiv Hrvatske (dalje: AH), Ravnateljstvo za agrarnu reformu i kolonizaciju, kut. 3.

¹³ Arhiv Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Republička konferencija SSRNH, kut. 1. Izvještaj o osnivanju i radu Odjela za agrarnu reformu i kolonizaciju, 23. IX 1945.

organizacija Odjela, nazivi odsjeka, djelokrug poslovanja itd. mijenjali su se tijekom vremena. Međutim, Odjel je u čitavom razdoblju usmjeravao i nadzirao provođenje agrarne reforme i kolonizacije u Hrvatskoj. Održavao je neposredne veze sa savezним organima i bio je odgovoran za prilike u Hrvatskoj. Broj zaposlenih u Odjelu razmjerno je brzo rastao pa je od početnih 58 službenika u 1945. godini dosegao oko dvije stotine službenika u 1946. godini.¹⁴

S obzirom na hitnost i složenost poslova oko kolonizacije iz Hrvatske u Vojvodinu, ministar poljoprivrede i šumarstva Hrvatske osnovao je i posebnu *Komisiju za preseljenje kolonista boraca iz Hrvatske u Vojvodinu*. Komisija je osnovana 26. rujna 1945. godine. Predsjednik je bio Nikola Kličković, potpredsjednik Nikola Rapaić i sekretar Petar Sudžuković. Ta je Komisija djelovala u najužoj vezi s Komisijom za naseljavanje boraca u Vojvodini. Osnovna joj je zadaća bila pomaganje preseljenja boraca i njihovih obitelji. Komisija je vršila izbor kolonista, raspored mjesta naseljavanja, brinula se o organizaciji prijevoza i opskrbi kolonista u toku putovanja. U Komisiju su imenovana dva predstavnika Jugoslavenske armije, od kojih je jedan bio predsjednik, zatim dva predstavnika Ministarstva poljoprivrede i šumarstva koji su vršili dužnosti potpredsjednika i sekretara Komisije. U Komisiji su se zatim nalazili predstavnici kolonista iz Like, Dalmacije, Hrvatskog primorja, Gorskog kotara, Korduna i Hrvatskog zagorja. Komisija je djelovala do 25. veljače 1946. godine. Tada je poslove preuzeo Odsjek za kolonizaciju Odjela za agrarnu reformu i kolonizaciju Ministarstva poljoprivrede i šumarstva.¹⁵

Poslovi kolonizacije unutar Hrvatske bili su također složeni. Zato je osnovana posebna *Komisija za provedbu kolonizacije Slavonije*.¹⁶ Djelovala je od 11. listopada 1945. godine kao pomoćni organ Ministarstva poljoprivrede i šumarstva Hrvatske, a u njoj su bili predstavnici Ministarstva, okružnih narodnih odbora gdje će se kolonizacija vršiti, okružnih narodnih odbora s područja s kojih će se stanovništvo seliti, te agronomski, geodetski i pravni stručnjaci. Đura Milanović-Jura određen je za rukovodioca Komisije. Komisija je morala organizirati rad okružnih i kotarskih komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju na području Slavonije, animirati odbore agrarnih interesenata, prikupiti točne podatke o prilikama u Slavoniji s obzirom na mogućnosti, zanimanje i prilike za kolonizaciju. Dobila je pravo odlučivati o smještaju

¹⁴ AJ, 97, 9—61. Izvještaj o radu Odjela za agrarnu reformu i kolonizaciju, 20. IV 1946.

¹⁵ AJ, 97, 9—61. Godišnji izvještaj o radu na provedbi agrarne reforme i kolonizacije (12. IX 1945. — 30. X 1946), str. 57.

¹⁶ AH, Ostavština Zdravka Šantića (dalje: Z. Š.), kut. 3. Usp. N. Gaćeša, Agrarna reforma i kolonizacija u Jugoslaviji, n. dj. 218.

i privremenoj dodjelbi zemlje borcima iz Slavonije i kolonističkim obiteljima NDH koje su se nalazile u Slavoniji, a nisu se ogriježile o narodnooslobodilačku borbu. Komisija je radila do 17. travnja 1946. godine kada su njezine poslove preuzele okružne komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju u Daruvaru, Osijeku i Slavanskom Brodu.¹⁷

Dobro organizirani rad u selima bio je temeljna pretpostavka brzog provođenja agrarne reforme i kolonizacije. Zakon o provođenju agrarne reforme i kolonizacije na području Federalne Hrvatske propisao je stoga postojanje mjesnih odbora agrarnih interesenata, kotarskih i okružnih komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju.¹⁸

Mjesne odbore agrarnih interesenata birali su agrarni interesenti s područja jednog mjesnog narodnog odbora. Odbori su imali pet članova. Njihova je funkcija bila savjetodavna, tj. davali su podatke, mišljenja i prijedloge za uspješno provođenje agrarne reforme i kolonizacije. Napose su bili dragocjeni podaci mjesnih odbora agrarnih interesenata prilikom rasprava o utvrđivanju agrarnih objekata za koje su bili izgubljeni ili uništeni odgovarajući dokumenti. Odbori mjesnih agrarnih interesenata birali su svoje predstavnike u kotarske komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju.

Kotarske komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju postojale su u pravilu na području jednog kotara odnosno grada. Skupština ili narodni odbor kotara birao je predsjednika i dva člana, a preostala dva člana birali su predsjednici mjesnih odbora agrarnih interesenata. Kotarske komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju bile su prvostepeni organi u provođenju agrarne reforme. Svi administrativni poslovi, donošenje odluka o utvrđivanju agrarnih objekata, subjekata, odluka o dodjeljivanju zemljišta, parceliranju zemlje, utvrđivanju naknade itd. spadali su u njihov djelokrug rada i poslovanja.

Okružne komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju osnivao je ministar poljoprivrede i šumarstva. One su bile drugostepeni organi u provođenju agrarne reforme i kolonizacije. Tu funkciju nisu imale samo u pogledu crkvenog zemljišta, jer su tada djelovale kao prvostepeni, a Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva Hrvatske kao drugostepeni organ. Okružne komisije imale su također pet članova, a osnovna funkcija bila im je u kontroliranju, usmjeravanju, organiziranju i koordiniranju rada kotarskih komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju.

Kotarske i okružne komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju prikupljale su i molbe za kolonizaciju, ali ih nisu rješavale. Davale su

¹⁷ AH, Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva (dalje: MPŠ), svež. 60. Rješenje ministra poljoprivrede i šumarstva NR Hrvatske, 17. IV 1946.

¹⁸ Zakon o provođenju agrarne reforme i kolonizacije na području Federalne Hrvatske, Narodne novine DFH, 80/28. XI 1945.

samo mišljenje o prijavljenim kandidatima. Odluka o kolonizaciji u Vojvodini bila je u konačnoj nadležnosti Ministarstva kolonizacije u Beogradu, a o kolonizaciji unutar Hrvatske, Ministarstva poljoprivrede i šumarstva u Zagrebu. No, mišljenja komisija bila su veoma važna i uglavnom su se uvažavala.

Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva Hrvatske delegiralo je kod okružnih komisija *agrarne izvjestitelje*, a kod kotarskih komisija, napose onih za koje se pretpostavljalo da će imati razgranato poslovanje, *agrarne referente*. Nastojalo se da agrarni izvjestitelji obvezatno imaju pravničko obrazovanje, a bilo je poželjno da pravnički status imaju i agrarni referenti. Agrarni izvjestitelji, odnosno agrarni referenti, bili su nosioci svih najvažnijih poslova u agrarnim komisijama. Prikupljali su gruntovne i katastarske podatke o zemljištu, organizirali materijale za rasprave o utvrđivanju agrarnih objekata, izrađivali su odgovarajuće odluke. Agrarne komisije posvećivale su punu pažnju ustanovljavanju fondova stambenih i poljoprivrednih zgrada, pokušva, poljoprivrednog inventara i stoke, hrane i sjemenja.¹⁹

Okružne komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju imale su u Hrvatskoj sjedišta u Bjelovaru, Daruvaru, Gospiću, Karlovcu, Osijeku, Sisku, Slavanskom Brodu, Sušaku, Varaždinu i Zagrebu. Oblasna komisija za područje Dalmacije postojala je u Splitu, ali je imala ovlaštenja okružne komisije. Oblasna komisija s ovlaštenjima okružne komisije djelovala je također za područje Istre. Status nekih gradskih komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju kao i broj kotarskih komisija mijenjao se tokom provođenja agrarne reforme i kolonizacije. Zapisnici o likvidaciji komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju svjedoče da je u Hrvatskoj završilo posao 97 komisija sa statusom kotarskih i 12 sa statusom okružnih komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju.²⁰ Komisije su zapošljavale stručno, administrativno i pomoćno osoblje. U 1946. godini, dakle u vrijeme veoma razgranatog djelovanja, bilo je 228 zaposlenih osoba, najviše dakako na području okružne komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju u Osijeku (42), a najmanje na područjima okružnih komisija sa sjedištem u Sisku i Sušaku (11).²¹

¹⁹ AH, Z. Š., kut. 5. Uputstva za rad kotarskih i okružnih komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju, 10. XII 1945. Usp. S. Jurišića, n. dj. 85—88.

²⁰ AH, MPŠ, svež. 131, 132, 154, 155, 185. Godišnji izvještaj o radu na provedbi agrarne reforme i kolonizacije (12. IX 1945. — 30. X 1946), (AJ, 97, 9—61), navodi, izuzimajući Istru, jednu oblasnu, 10 okružnih, jednu gradsku u rangu okružne, 95 kotarskih i 7 gradskih u rangu kotarskih, Komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju. Slični podaci nalaze se i kod N. Gačeše, Agrarna reforma i kolonizacija u Jugoslaviji, n. dj. 217. i S. Juriše, n. dj. 86.

²¹ Kao bilj. 15, tabela, str. 9.

PRILOG

*Dopis Ministarstva kolonizacije Demokratske Federativne Jugoslavije
Predsjedništvu Ministarskog savjeta Demokratske Federativne
Jugoslavije od 10. rujna 1945. godine*

Razmatranju provođenja agrarne reforme i kolonizacije uopće te položaja Ministarstva kolonizacije DF Jugoslavije doprinosi i dopis tog ministarstva namijenjen Predsjedništvu Ministarskog savjeta DF Jugoslavije. Dopis je uveden kod Ministarstva kolonizacije pod brojem 165/45 i datumom 10. IX 1945. Ima žig Ministarstva, ali ne i potpis ministra. Pisan je (kopija) pisaćom mašinom na ćirilici. Čuva se u Arhivu Jugoslavije, Fond ustanova agrarne reforme i kolonizacije socijalističkog perioda, 2 — 21. Objavljujemo ga u cijelosti. U zagradi je, kod očitih grešaka u tipkanju, napisan najvjerojatniji oblik riječi.

PRETSEDNIŠTVU MINISTARSKOG SAVETA DFJ

B E O G R A D

Odgovor na Vše (Vaše) pismo od 5—IX—1945 g. K. br. 842.

Počelo je efektivno kolonizovanje. Najteže su smetnje u nedovoljnom transportu i u tome, što neke federalne vlade šalju koloniste bez sporazuma sa Ministarstvom i ako je po dogovoru bilo utvrđeno, da se to drukče radi.

Budžet je sasvim nedovoljan za ovaj posao. Nijedan se konkretni posao ne može da svrši dok se ne dobije novaca van budžetskog predračuna. Tako se, na primer, stalno nateže sa plaćanjem transporta.

Stvaranje Glavne agrarne komisije čini, da za Ministarstvo kolonizacije organizovano kao Ministarstvo, nema razloga da postoji. Ono bi trebalo da se ukine, a da se uspostavi neki institut za proučavanje ovoga pitanja. Za davanje opštih direktiva i saveza (saveta) za održavanje doslednosti i kontinuiteta u ovome radu. Naposletku ipak je bolje da se ovo radi i preko komisije, nego da se nadležnosti i planovi Ministarstva ukrštaju sa drugim nadležnostima i planovima. Sad bar ovoj Glavnoj komisiji treba dati i šira ovlašćenja i veću vlast, nego što je dosad imalo Ministarstvo.

Jedna od smetnja bila je u tome što Ministarstvo nije bilo u vlasti da postavlja svoje osoblje i ako je ono uvek pazilo, da o svakome svome činovniku dobije nadležnim putem obaveštenja.

Ministarstvo nije još uspelo da reši pitanje izbeglica sa Kosova, Metohije i iz Makedonije. Tome su se postavile nesavladive smetnje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Ministar kolonizacije

SUMMARY

PARTY ORGANS CONDUCTING THE AGRARIAN REFORM AND COLONIZATION IN YUGOSLAVIA (1945—1948)

The agrarian reform and colonization have in large helped the exchange of land-owning in favour of the peasants and the national rural sectors.

A reconstruction of the most important organizations for the conduct of the agrarian reform and colonization in Yugoslavia and in Croatia was carried out, based upon minute investigation of laws and orders, the exploration of archive material and newspapers of the time, as well as consulting literature.

The aims and tasks of those organizations and their mutual relations have been established. Evidence can be found in a letter printed in »Prilog« by the Ministry for colonization of the Democratic Federative Yugoslavia addressed to the Presidency of the Ministry Council dated sept. 10th 1945.